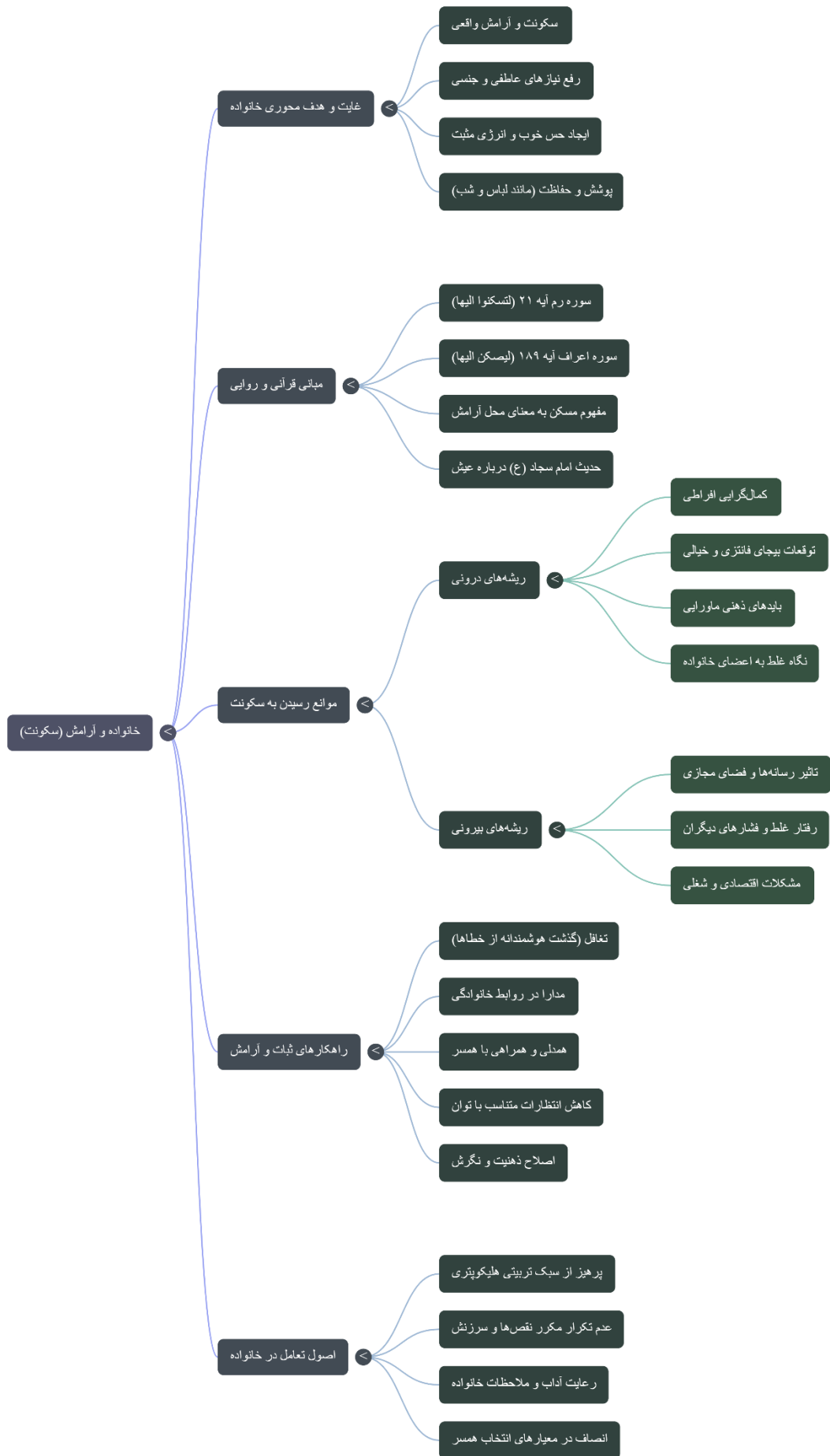

بسم الله الرحمن الرحيم

دوره هنر همسر داری در قرآن کریم
(خانواده در قرآن ۱)

جلسه ششم

مدرس دوره: دکتر سجاد مهدی زاده

چکیده

بر اساس تحلیل متون ارائه شده، غایت نهایی و محور اصلی تشکیل خانواده در جهان بینی قرآنی، دستیابی به «سکونت» و «آرامش» است. خانواده فراتر از ابزاری برای تأمین رفاه، تولید مثل یا ارضای نیازهای جنسی، نهادی است که تمامی اجزای آن (از جمله اموال و فرزندان) باید در خدمت ایجاد حس امنیت و ثبات روانی باشند. این مستند به بررسی عوامل مخل آرامش، نقش انتظارات واقع گرایانه و مهارت‌های اخلاقی نظیر «تغافل» و «مدارا» در حفظ این نهاد می‌پردازد و تأکید می‌کند که آرامش هم یک محصول و هم یک مسئولیت متقابل میان اعضای خانواده است.

۱. مبانی نظری و اهداف محوری خانواده

خانواده به مثابه نهالی است که با انتخاب آگاهانه شکل می‌گیرد و با مهارت‌های حل مسئله و تعامل صحیح به درختی تنومند تبدیل می‌شود.

الف) هدف غایی: سکونت و آرامش

- **محوریت قرآنی:** بر اساس آیات ۲۱ سوره روم و ۱۸۹ سوره اعراف، ریشه و قوام خانواده بر «تسکین» استوار است.
- **تعریف مسکن:** هر خانه‌ای لزوماً «مسکن» نیست؛ مسکن مکانی است که در آن آرامش و حس خوب حاکم باشد.
- **تشبیه به شب و لباس:** ازدواج و همسر به «شب» و «لباس» تشبیه شده‌اند؛ همان‌گونه که شب مایه پوشش، حفاظت و تجدید قوای انسان برای شروع روزی جدید است، خانواده نیز باید جایگاهی برای دریافت انرژی مثبت و گرمای عاطفی باشد.

ب) نسبت ابزارها با هدف اصلی

تمامی مواهب زندگی باید در مسیر آرامش بخشی قرار گیرند. جدولی زیر نسبت میان ابزارهای زندگی و هدف کلی خانواده را نشان می دهد:

ابزار / مولفه	کارکرد مطلوب در نظام خانواده
ثروت و پول	وسیله ای برای رسیدن به رفاهی که مایه آرامش باشد.
فرزندان	مایه نشاط والدین و دریافت کنندگان آرامش از سبک تربیتی صحیح.
روابط عاطفی و جنسی	رافع نیازها و تقویت کننده پیوند قلبی برای سکونت.
امکانات (منزل و ...)	فراهم کننده بستر فیزیکی برای حس ثبات.

۲. ریشه یابی ناآرامی در فضای خانواده

عدم دستیابی به آرامش در زندگی مشترک از دو منشأ اصلی نشأت می گیرد:

الف) عوامل بیرونی

شامل رفتارهای غلط همسر، خطاهای فرزندان یا فشارهای محیطی و رفتار دیگران است که می تواند توازن خانواده را برهم بزند.

ب) عوامل درونی و ذهنی (ریشه های فردی)

بخش قابل توجهی از ناآرامی ها ناشی از درون خود فرد و نگاه او به زندگی است:

- **کمال گرایی افراطی:** تأثیر رسانه ها و فضای مجازی باعث شکل گیری دغدغه های «فانتزی و خیالی» در حوزه های عشق، مسائل جنسی، مالی و ویژگی های همسر مطلوب شده است.
- **توقعات بیجا:** انتظارات ماورایی و خارج از توان اعضای خانواده (مثلاً انتظار خوش رویی مطلق از همسری که دو شغل دارد و تحت فشار اقتصادی است) منجر به فروپاشی آرامش می شود.
- **تفاوت در ادراک استرس:** همان طور که افراد در مواجهه با یک حادثه واحد، سطوح متفاوتی از اضطراب را تجربه می کنند، عدم سکونت در خانواده نیز لزوماً به عامل بیرونی برنمی گردد، بلکه به نوع نگاه و پردازش ذهنی فرد بستگی دارد.

۳. راهکارهای راهبردی برای حفظ و ارتقای سکونت

برای تبدیل خانواده به محیطی آرام، رعایت اصول و آداب خاصی ضروری است:

۱. اصل تغافل و مدارا

طبق روایتی از امام سجاد (ع)، زندگی نیکو سه بخش دارد که دو بخش آن هوشمندی و یک سوم آن «تغافل» (چشم‌پوشی آگاهانه از خطاها) است. مدارا کردن هم در روابط اجتماعی و هم در روابط خانوادگی کلید پایداری است.

۲. اصلاح سبک تربیتی و تعاملی

- پرهیز از سبک هلیکوپتری: نظارت مویرگی، تذکرات مداوم و رفتار «دارکوب‌وار» (سرزنش مکرر) آرامش فرزندان را سلب می‌کند.
- حذف نقدهای مکرر: تکرار مکرر عیب‌های همسر (حتی اگر درست باشند) خط قرمزی است که باید از فضای خانه حذف شود.

۳. همدلی در شرایط سخت

درک اقتضاعات محیطی (ترافیک، گرانی، خستگی شغلی) وظیفه اعضاست. اعضای خانواده نباید تنها مصرف‌کننده آرامش باشند، بلکه باید تولیدکننده آن باشند تا در یک چرخه مثبت، این انرژی را از دیگران دریافت کنند.

۴. انصاف در تشکیل خانواده (ازدواج)

در بدو تشکیل خانواده و انتخاب همسر، باید ملاک‌هایی را مدنظر قرار داد که واقعاً به آرامش ختم می‌شوند. در مسائل مالی و مهریه، خانواده‌ها باید منصفانه عمل کرده و با داماد یا عروس مانند فرزند خود همراهی کنند تا ثبات اقتصادی و روانی اولیه فراهم شود.

۴. نتیجه‌گیری

خانواده مطلوب، جایگاهی است که افراد با ورود به آن، از دغدغه‌های بیرونی جدا شده و با کسب انرژی مثبت، برای فعالیت‌های اجتماعی آماده می‌شوند. هر عاملی (ذهنی یا رفتاری) که این سکونت را خدشه‌دار کند، باید از نظام خانواده حذف گردد. اصلاح ذهنیت، کاهش انتظارات فانتزی و پایبندی به آداب مدارا، ضامن تبدیل این نهاد به یک «مسکن» واقعی است.

